

Кудименко Лілія Григорівна,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2322-3173>,

молодша наукова співробітниця,

відділ наукової організації електронних інформаційних ресурсів,

Інститут інформаційних технологій,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

Київ, Україна

e-mail: kudymenko@nbuv.gov.ua

OpenAlex як альтернатива комерційним наукометричним ресурсам

Ознайомлено з сучасною відкритою платформою для наукових досліджень – OpenAlex, що поєднує різноманітні сервіси для наукової сфери. Описано можливості ресурсу, перелічено основні переваги та деякі обмеження. Зазначено перспективи використання в дослідницькій діяльності.

Ключові слова: OpenAlex, наукометрія, відкрита наука.

Впродовж останніх десятиліть провідну роль у глобальній наукометрії відігравали комерційні платформи Scopus та Web of Science, які сформували високі стандарти оцінювання. Однак розвиток концепції відкритої науки сприяв появі нових екосистем, що надають відкритий доступ до наукових даних та зв'язків між ними.

Особливе місце в цій ніші займає OpenAlex – відкрита наукова інфраструктура, яка індексує понад 477 мільйонів наукових робіт, пов'язуючи їх з авторами, установами, спонсорами та іншими складовими глобальної дослідницької системи.

Це відкритий комплексний показчик, який завдяки безкоштовному доступу, великому обсягу даних і сучасному API забезпечує дослідникам, університетам і розробникам нові можливості для вичення наукової діяльності.

На сьогодні це найбільше підключене сховище наукових робіт, коли-небудь опублікованих.

Назва ресурсу походить від давньої Александрійської бібліотеки, яка створила перший бібліографічний каталог в історії людства. Працюючи над створенням Універсальної бібліотеки, знання не просто збирали, їх зробили корисними, індексуючи у першому в світі бібліотечному каталозі – the Pinakes.

Віддаючи данину та продовжуючи справу засновників бібліотеки, 3 січня 2022 року була запущена бета-версія OpenAlex, а наприкінці 2025 року кодову базу OpenAlex повністю переписано на сучасній інфраструктурі, яка дозволяє удосконалювати якість даних за кілька днів.

Діяльність OpenAlex регулюється некомерційною організацією і має повністю відкритий вихідний код. Інструменти з таким відкритим кодом щодня використовуються мільйонами людей в університетах, компаніях, бібліотеках та урядах по всьому світу для пошуку, поєднання та аналізу досліджень.

Свій сервіс OpenAlex характеризує як:

- всеохоплюючий – зосередженість на інклюзивному охопленні, що пропонує особливі переваги роботам різними мовами та з країн Глобального Півдня;
- легкий – швидкий, сучасний, з добре документованим API;
- відкритий – повний набір даних є безкоштовним за ліцензією CC0, що забезпечує прозорість та повторне використання.

OpenAlex має офіційне зобов'язання щодо сталого розвитку через прийняття Принципів відкритої наукової інфраструктури (POSI) та проводить свою діяльність базуючись на багаторічному досвіді створення такої сталої інфраструктури.

Ресурс широко використовується університетами для вимірювання прогресу наукових досліджень, адже має взаємодію з іншими сервісами, що дозволяє відстежувати розвиток окремих наукових напрямів, вивчати цитованість публікацій та оцінювати науковий вплив, тим самим формувати єдину інформаційну екосистему. Так, спираючись на дані DOAJ та Unpaywall, показує статус

публікації (закритий чи відкритий) та модель для відкритого доступу (Gold Route, Green Route чи Diamond Route).

Також OpenAlex використовує інформацію з Crossref та ORCID. У 2024 році обсяг використання API становив 115 мільйонів запитів щомісяця.

Дослідження того ж 2024 року показує, що OpenAlex успішно індексує і журнали відкритого доступу Diamond – понад 12 500 індексованих назв, серед яких – більше 60% усіх журналів відкритого доступу Diamond, яких немає в WoS або Scopus.

Існує думка, що платформа була створена як відкрита альтернатива комерційним базам даних, таким як Scopus та Web of Science.

Проблематика розвитку наукометричних систем активно досліджується в міжнародній науковій спільноті, підкреслюється різниця між комерційними та відкритими, зокрема щодо повноти цитувань та алгоритмів збору даних.

Scopus та Web of Science функціонують як закриті системи, забезпечуючи високий рівень контролю якості даних. OpenAlex реалізує відкриту модель доступу до метаданих, забезпечуючи можливість інтеграції через API. Отже, Scopus та Web of Science демонструють найвищу якість даних, а OpenAlex – найвищий рівень відкритості. Разом з тим, оскільки якість метаданих залежить від першоджерел, окремі записи у відкритих системах можуть містити неповну інформацію, наприклад, про авторів, афіліацію чи списки літератури.

Та все ж тенденція переходу від закритих комерційних платформ до відкритих екосистем, які забезпечують масштабованість наукової аналітики, зростає.

Багато дослідників акцентують увагу на важливості відкритих даних цитувань для підвищення прозорості наукометричних досліджень та розвитку науки, що в свою чергу відкриває нові можливості для ефективної роботи з науковою літературою, аналізу цитувань та виявлення впливових досліджень.

Liliia Kudymenko,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2322-3173>,

Junior Research Associate,
Department of Scientific Organization of Electronic Information Resources,
Institute of Information Technologies,
V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
e-mail: kudymenko@nbuv.gov.ua

OpenAlex as an alternative to commercial scientometric resources

The article introduces a modern open platform for scientific research – OpenAlex, that integrates various services for the scientific field. The resource's capabilities are described, the main advantages and some limitations are listed. The prospects for its use in research activities are indicated.

Keywords: OpenAlex, scientometrics, open science.